

Наредба № 18

на БНБ

от 3 октомври 2019 г.

за контрол върху качеството на банкнотите и монетите в наличнопаричното обращение

(Обнародвана в „Държавен вестник“, бр. 80 от 11 октомври 2019 г.; изм. и доп., бр. 91 от 15 ноември 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.)

Глава първа

ПРЕДМЕТ

Чл. 1. С тази наредба се определят условията и редът за:

1. възпроизвеждане на български банкноти и монети;
2. замяна на повредени български банкноти и монети;
3. задържане, проверка и експертна оценка на банкноти и монети, които пораждат съмнения, че са неустински или преправени;
4. отделяне на негодни за наличнопаричното обращение български банкноти и монети;
5. използване на машини за сортиране и машини за самообслужване, общо наричани „машини“;
6. наблюдение и контрол за спазване изискванията за банкнотите и монетите в наличнопаричното обращение на Закона за Българската народна банка, на тази наредба и на издадените указания по нейното прилагане.

Глава втора

ВЪЗПРОИЗВЕЖДАНЕ НА БЪЛГАРСКИ БАНКНОТИ И МОНЕТИ

Раздел I

Общи положения

Чл. 2. Възпроизвеждане на българска банкнота или монета се извършва след писмено съгласие от Българската народна банка (БНБ).

Чл. 3. (1) Възпроизвеждане на българска банкнота или монета означава изработване на копие върху материален носител или в електронен вид на цялата или част от българска банкнота или монета съгласно характеристиките, обнародвани в „Държавен вестник“ и на интернет страницата на БНБ, което наподобява или създава общо впечатление за българска банкнота или монета независимо от:

1. размера на образа;

2. материалите или техниките, използвани за изработване на копиецо;
3. добавянето на елементи или илюстрации към изображението, които не са част от банкнотата или монетата;

4. (изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) промените в дизайна на банкнотата или монетата, например буквите, цифрите, изображенията и/или техническите характеристики и реквизити.

(2) Изискванията за възпроизвеждане се прилагат за всички емисии български банкноти и монети, включително за тези, които не са в обращение.

Чл. 4. (1) Лице, което желае да възпроизведе българска банкнота или монета, подава в БНБ Заявление за възпроизвеждане на българска банкнота или монета по образец (приложение № 1).

(2) За да се произнесе по заявлението по ал. 1, БНБ може да изиска писмено от заявителя документи и/или информация във връзка с посочените в заявлението обстоятелства.

(3) Подуправителят на Българската народна банка, ръководещ управление „Емисионно“, се произнася по заявлението по ал. 1, като дава съгласие или отказва да даде съгласие в срок до 5 работни дни от датата на подаване на заявлението, съответно от датата на получаване на поисканите документи и/или информация по ал. 2.

(4) Българската народна банка може мотивирано да откаже да даде писмено съгласие за възпроизвеждане на българска банкнота или монета дори да са спазени изискванията за възпроизвеждане по чл. 5, съответно по чл. 6, ако възпроизвеждането на българска банкнота или монета води до:

1. нарушение на нормативен акт;
2. уронване на престижа и авторитета на паричната единица на Република България;
3. уронване на престижа и авторитета на Българската народна банка;
4. уронване на човешкото достойнство, морала и добрите нрави.
5. (нова – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) създаване на впечатление за повреждане на българска банкнота или монета;
6. (нова – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) създаване на предпоставка/и за измама;
7. (нова – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) обичайната употреба на продукта/материала, съдържащ изображение на възпроизведена българска банкнота или монета, води до уронване на престижа и авторитета на паричната единица на Република България или създава впечатление за повреждане на българска банкнота или монета.

Раздел II

Изисквания за възпроизвеждане на български банкноти

Чл. 5. Копиецо на българска банкнота трябва да отговаря поне на едно от следните изисквания:

1. при едностранно копие на българска банкнота размерът на копието да е най-малко 125% или най-много 75% едновременно от широчината и дължината на съответната банкнота;

2. при двустранно копие на българска банкнота размерът на копието да е най-малко 200% или най-много 50% едновременно от дължината и широчината на съответната банкнота;

3. при копия на елементи от оригиналните изображения върху българска банкнота тези елементи да не са изобразени на фон, наподобяващ банкнота;

4. при едностранно копие на българска банкнота, изобразяващо част от лицевата или обратната страна на българска банкнота, тази част да е по-малка от една трета от истинската лицева или обратна страна на съответната банкнота;

5. при едностранно или двустранно копие на българска банкнота в размер, съответстващ на размера на съответната банкнота, копието да е изработено от материал, различен от хартия, който е ясно отличим от материала, използван за производство на банкнотата;

6. (изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) при копие на българска банкнота, изобразено по електронен начин и достъпно за трети лица във време и от място, избрани от тях, изображението да съдържа думата ОБРАЗЕЦ, разположена диагонално на копието; дължината на думата ОБРАЗЕЦ да е най-малко 75% от дължината на копието, а височината ѝ – най-малко 15% от широчината на копието, с непрозрачен цвят, контрастиращ с основния цвят на съответната банкнота; разделителната способност на електронното копие в оригиналния му размер да не надвишава 72 dpi (точки на инч).

Раздел III

Изисквания за възпроизвеждане на български монети

Чл. 6. Копието на българска монета трябва да отговаря поне на едно от следните изисквания:

1. при едностранно копие на българска монета размерът на копието да е най-малко 125% или най-много 75% от размера и теглото на съответната монета;

2. при двустранно копие на българска монета размерът на копието да е най-малко 200% или най-много 50% от размера и теглото на съответната монета;

3. при копия на елементи от оригиналните изображения върху българска монета тези елементи да не са изобразени върху метал;

4. при едностранно копие на българска монета, изобразяващо част от лицевата или обратната страна на българска монета, тази част да е по-малка от една трета от истинската лицева или обратна страна на съответната монета;

5. при едностранно или двустранно копие на българска монета в размер, съответстващ на размера на съответната монета, копието да е изработено от материал, различен от метал, който е ясно отличим от материала, използван за производство на монетата;

6. при изобразяване в електронна форма копието да бъде достъпно за трети лица във време и от място, избрани от тях;

7. да е графично изображение.

Глава трета

ЗАМЯНА НА ПОВРЕДЕНИ БЪЛГАРСКИ БАНКНОТИ И МОНЕТИ

Раздел I

Общи положения

Чл. 7. (1) Българската народна банка извършва:

1. непосредствена замяна на повредени български банкноти и монети, които са законно платежно средство или са извадени от обращение с неизтекъл срок на обмяна;

2. отложена замяна на повредени български банкноти.

(2) Българската народна банка не събира такса за извършване на замяна по ал. 1, освен в случаите на отложена замяна по чл. 19.

Чл. 8. (1) Банкните извършват непосредствена замяна на повредени български банкноти и монети, които са законно платежно средство.

(2) (В сила от 1 януари 2020 г.) Банкните осигуряват възможност за извършване на непосредствена замяна по ал. 1 във всички свои клонове и офиси, в които извършват дейности и операции с банкноти и монети.

(3) (В сила от 1 януари 2020 г.) Банкните не могат да отказват замяна на повредени български банкноти и монети и да събират такси или комисиони за замяната.

(4) Приетите от банка за замяна повредени български банкноти и монети се предявяват пред БНБ.

Чл. 9. При извършване на замяна на повредени български банкноти и монети БНБ и банкните изискват от предявителя на банкнотите да представи декларация за произход на средства по реда на Закона за мерките срещу изпирането на пари или други приложими нормативни актове, когато такава се изисква от закона.

Раздел II

**Непосредствена замяна на повредени български банкноти
и монети**

Чл. 10. (1) Българската народна банка и банките извършват непосредствена замяна на повредени български банкноти и монети, които не пораждават съмнения:

1. за умишлено повреждане;
2. за престъпление;
3. че са неистински или направени.

(2) Не се считат за умишлено повредени:

1. (изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) български банкноти, които са повредени от нанесени бележки, цифри, черти от молив, писалка, химикалка или друго пишешо/печатащо средство;

2. български монети, които са повредени от окисляване или износване;

3. български банкноти, повредени в резултат на активирани средства против кражба, за които е установено, че не са обект на престъпление;

4. български банкноти, които са повредени в резултат на третиране с вещества при извършване на процесуално-следствени действия в хода на досъдебно или съдебно наказателно производство.

(3) Българската народна банка и банките не извършват непосредствена замяна, а задържат умишлено повредени български банкноти и монети, като за задържането им се съставя и подписва протокол (приложение № 2).

(4) Българската народна банка и банките не извършват непосредствена замяна, а задържат повредени български банкноти и монети, които пораждават съмнения, че са обект на престъпление. За задържането им се съставя и подписва протокол (приложение № 2), който да послужи пред компетентните органи за започване или във връзка с провеждащо се наказателно производство.

(5) Банките предават задържаните по ал. 3 и 4 банкноти и монети на БНБ по определен от нея ред.

Чл. 11. (1) Българската народна банка и банките извършват непосредствена замяна на повредени български банкноти и монети по оценка за стойност при следните условия и съотношения:

1. повредена българска банкнота, от която са запазени най-малко три четвърти (75%) от площта ѝ или сглобените части от банкнотата възстановяват такава част от площта ѝ, се заменя по пълна номинална стойност;

2. повредена българска банкнота, от която е запазена най-малко една втора (50%) от площта ѝ или сглобените части от банкнотата възстановяват такава част от площта ѝ, се заменя по половината от номиналната ѝ стойност;

3. повредена българска банкнота, от която е запазена по-малко от една втора (50%) от площта ѝ или сглобените части от банкнотата възстановяват такава част от площта ѝ, не се заменя;

4. повредена българска банкнота, сглобена от части на различни банкноти, се оценява, като за всяка отделна част се прилагат т. 1, 2 и 3;

5. повредена монета, на която се разпознават изображенията на лицевата и обратната страна, се заменя по пълна номинална стойност;

6. повредена монета, на която не се разпознават изображенията на лицевата и/или обратната страна, която е перфорирана, рязана или е с поставен знак, не се заменя;

7. повредена двукомпонентна монета, от която е запазен само вътрешният кръг и се разпознават изображенията на лицевата и обратната страна, се заменя по пълна номинална стойност;

8. повредена двукомпонентна монета, от която е запазен само вътрешният кръг, но не се разпознават изображенията на лицевата и/или обратната страна, която е перфорирана, рязана или е с поставен знак, не се заменя;

9. повредена двукомпонентна монета, от която е запазен само външният пръстен, не се заменя.

(2) При непосредствена замяна на повредени български банкноти и монети на предявителя се изплащат български банкноти и монети на стойност, определена при спазване на условията и съотношенията по ал. 1.

(3) Българската народна банка и банките не извършват непосредствена замяна, а задържат повредени български банкноти и монети, отговарящи на условията по ал. 1, т. 3, 6, 8 и 9, като за задържането им се съставя и погнпсва протокол (приложение № 2).

(4) Банките предават задържаните по ал. 3 банкноти и монети на БНБ по определен от нея ред.

Чл. 12. Български банкноти, повредени в резултат на активирани средства против кражба, за които е установено, че не са обект на престъпление, както и такива, третираны с вещества при извършване на процесуално-следствени действия в хода на досъдебно или съдебно наказателно производство, се предават на БНБ по реда на раздел III. При всички останали случаи се прилага чл. 10, ал. 4.

Раздел III

Отложена замяна на повредени български банкноти

Чл. 13. (1) Предадените за отложена замяна повредени български банкноти се заменят от БНБ в срок до 30 работни дни от датата на предявяване на банкнотите за замяна.

(2) Оценката за стойност на повредени български банкноти, предявени за отложена замяна, се определя от комисия на БНБ (Комисия за оценка за стойност на повредени български банкноти) без присъствие на предявителя.

(3) Определената по реда на ал. 2 оценка за стойност е окончателна.

Чл. 14. (1) (Предишен текст на чл. 14 – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Повредените български банкноти се предявяват за отложена замяна пред БНБ:

1. на каса на БНБ;
2. посредством пощенска пратка с обратна разписка или пратка по куриер.

(2) (Нова – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Когато банкните не могат да извършат непосредствена замяна на повредени български банкноти и монети, тъй като стойността им не може да бъде определена в момента на предявяване, то те информират предявителя за възможността за предаване за отложена замяна на повредените банкноти пред БНБ съгласно чл. 15 – 17 и оказват съдействие за това.

Чл. 15. (1) За предявяването на повредени български банкноти за отложена замяна предявителят:

1. попълва заявление по образец (приложение № 3);
2. представя документ от общински съвет, кметство, орган на Министерството на вътрешните работи или друг компетентен орган, удостоверяващ причините и обстоятелствата, при които е станало повреждането – ако е възможно такъв да бъде издаден; за български банкноти, повредени в резултат на активирани средства против кражба, задължително се предоставя документ, издаден от компетентните органи, удостоверяващ причините и обстоятелствата, при които са активирани съответните средства против кражба;

3. представя документ от компетентните органи, указващ причините и обстоятелствата за повреждане на банкнотите, когато същите са повредени в резултат на третиране с вещества при провеждане на процесуално-следствени действия;

4. представя нотариално заверено изрично пълномощно, когато повредените български банкноти се предявяват от името на друго лице;

5. опакова банкнотите в отделен пакет (плик/кутия), защитаващ съдържанието му от физически и химически въздействия, и заедно с придружаващите документи по т. 1, 2, 3 и 4 поставя банкнотите в общ пакет (плик/кутия).

(2) Когато повредените български банкноти се предявяват от името и за сметка на:

1. предявителя, той вписва върху пакета трите си имена, постоянния си адрес и датата на предявяване;

2. друго лице, предявителят вписва върху пакета името и адреса на лицето, от чието име се извършва предявяването, и датата на предявяване.

Чл. 16. (Изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) (1) При предявяване на повредени български банкноти за отложена замяна на каса на

БНБ служител/и на БНБ приемат пакета с повредените банкноти и издават разписка.

(2) При предявяване на повредени български банкноти за отложена замяна чрез пощенска пратка с обратна разписка или по куриер служител/и на БНБ подписват съответната обратна разписка и не издават отделен документ за получената пратка.

Чл. 17. (1) При предявяване на повредени български банкноти за отложена замяна посредством пощенска пратка или пратка по куриер пакетът по чл. 15, ал. 1, т. 5 се изпраща до БНБ на адрес: Касов център на БНБ, Комисия за оценка за стойност на повредени български банкноти, м. Полигона, ул. „Михаил Тенев“ № 10, 1784 София.

(2) Всички пощенски и/или куриерски разходи по предявяване на пратката с повредени български банкноти пред БНБ са за сметка на предявителя.

Чл. 18. (1) (Доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Комисията за оценка за стойност на повредени български банкноти на БНБ преглежда съдържанието на постъпил пакет с повредени български банкноти, приети за отложена замяна, и дава оценка за стойността на установените в пакета банкноти, определена при спазване на условията и съотношенията по чл. 11, ал. 1.

(2) Комисията за оценка за стойност на повредени български банкноти на БНБ изисква от предявителя на банкнотите да представи декларация за произход на средства по реда на Закона за мерките срещу изпирането на пари, когато такава се изисква от закона.

(3) Когато за оценката за стойност на повредени български банкноти при отложена замяна е необходимо извършване на физико-химичен анализ, Комисията за оценка за стойност на повредени български банкноти на БНБ уведомява предявителя на банкнотите за размера на разходите за извършване на анализа. Разходите за извършен физико-химичен анализ са за сметка на предявителя на банкнотите. В случай че предявителят не желае да заплати разходите за извършване на физико-химичен анализ, повредените български банкноти се унищожават от БНБ, а предявителят се уведомява писмено за това.

(4) Оценката за стойност се вписва в протокол за отложена замяна на повредени български банкноти. Екземпляр от протокола се изпраща на предявителя на банкнотите при поискване.

Чл. 19. (1) Българската народна банка събира такса при отложена замяна на български банкноти, които са повредени при активиране на средства против кражба в резултат на неправилното им използване.

(2) Таксата по ал. 1 се събира от предявителя на банкнотите само ако се заменят най-малко 100 повредени банкноти, и се събира за всички заменени банкноти.

(3) Българската народна банка не събира такса при отложена замяна на български банкноти, когато:

1. банкнотите са повредени при опит за грабеж или кражба, доказан с документ от органите на МВР, удостоверяващ причините и обстоятелствата, при които е станало повреждането;

2. банкнотите са третираны с вещества при извършване на процесуално-следствени действия в хода на досъдебно или съдебно наказателно производство, при получен документ от съответния компетентен орган, удостоверяващ причините и обстоятелствата, при които е станало повреждането;

3. (доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) са предявени по-малко от 100 броя повредени банкноти по ал. 1.

Чл. 20. (1) Когато предявител на повредени български банкноти е посочил в заявлението банкова сметка, по която да бъде преведена сумата на заменените банкноти, разходите за извършване на превода са за сметка на предявителя.

(2) Когато разходите за извършване на превода са по-големи от стойността на заменените български банкноти, стойността на заменените банкноти се изплаща на каса на БНБ в София, за което БНБ уведомява предявителя на банкнотите.

Чл. 21. (1) При отложена замяна на повредени български банкноти стойността на заменените от БНБ банкноти, в случай че се дължи такава, намалена с дължимите такси и разходи на БНБ, се изплаща в полза на предявителя им:

1. по посочената от предявителя в заявлението банкова сметка;

2. на каса на БНБ;

3. (изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) на каса на БНБ, ако те са предявени по реда на чл. 14, ал. 1, т. 2, но предявителят не е посочил изрично начина за получаване на сумата;

4. чрез пощенски паричен превод, като всички разходи са за сметка на предявителя.

(2) (Доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Непотърсените в срок от 5 години суми по ал. 1, т. 2, 3 и 4 се отнасят в приход на БНБ. Срокът започва да тече, считано от датата на протокола за отложена замяна на повредени български банкноти по чл. 18, ал. 4.

Глава четвърта

ЗАДЪРЖАНЕ И ИЗВЪРШВАНЕ НА ЕКСПЕРТНА ОЦЕНКА НА БЪЛГАРСКИ И ЧУЖДЕСТРАННИ БАНКНОТИ И МОНЕТИ, КОИТО ПОРАЖДАТ СЪМНЕНИЯ, ЧЕ СА НЕИСТИНСКИ ИЛИ ПРЕПРАВЕНИ

Раздел I

Общи положения

Чл. 22. (1) Българската народна банка, банките, финансовите институции, обменните бюра и доставчиците на услуги извършват преценка за истинност на всички постъпващи при тях български и чуждестранни банкноти и монети, както и на всички български и чуждестранни банкноти и монети, които възнамеряват да върнат за последваща употреба в налично-паричното обращение.

(2) Преценката за истинност на български и чуждестранни банкноти и монети се извършва от обучени служители на лицата по ал. 1 или посредством машини по чл. 35, ал. 1 въз основа на информацията, която съответният емитент е направил публична.

(3) (Доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Българската народна банка, по определен от нея ред, оказва съдействие на банките, финансовите институции, обменните бюра и доставчиците на услуги при обучение на служителите, отговорни за извършване на преценка за истинност на българските и на чуждестранните банкноти и монети.

Чл. 23. (1) Българската народна банка извършва проверка и експертна оценка на български и чуждестранни банкноти и монети, които пораждат съмнения, че са неистински или преправени.

(2) Извършваната от БНБ проверка и експертна оценка по ал. 1 се основава на информацията от съответния емитент.

Чл. 24. Когато се съберат достатъчно данни за нов тип неистинска или преправена българска банкнота или монета, БНБ публикува информация за нейните белези и характеристики.

Раздел II

Задържане на български и чуждестранни банкноти и монети, които пораждат съмнения, че са неистински или преправени

Чл. 25. (1) Българската народна банка, банките, финансовите институции, обменните бюра и доставчиците на услуги задържат за проверка всички постъпили при тях български и чуждестранни банкноти и монети, които пораждат съмнения, че са неистински или преправени. Банките, финансовите институции, обменните бюра и доставчиците на услуги изпра-

щат в БНБ всички български и чуждестранни банкноти и монети, които пораждат съмнения, че са неистински или преправени.

(2) За задържането по ал. 1 се съставя Протокол за задържане на банкноти/монети, които пораждат съмнения, че са неистински или преправени, по образец (приложение № 4), съставен най-малко в два еднообразни екземпляра. Единият от екземплярите се предоставя на предявителя, а другият придружава банкнотите/монетите при изпращането им в БНБ.

(3) Лицата по ал. 1 съхраняват данните, позволяващи идентифициране на предявителя на банкноти и монети, които пораждат съмнения, че са неистински или преправени, за срок не по-малко от 10 години.

Чл. 26. (1) Задържаните по реда на чл. 25 български и чуждестранни банкноти и монети се опаковат в плик (пакет/кутия) и заедно с екземпляр от протокола за задържане се предават в БНБ в срок от 3 работни дни от датата на задържането им.

(2) Предаването по ал. 1 се извършва посредством пощенска пратка с обратна разписка или пратка по куриер, изпратена до БНБ на адрес: Касов център на БНБ, отдел „Национален център за анализ“ (НЦА), м. Полигона, ул. „Михаил Тенев“ № 10, 1784 София. Всички пощенски и/или куриерски разходи по предаване на пратката са за сметка на предявителя.

Чл. 27. Органите на досъдебното производство и съдилищата предават на БНБ неистински или преправени български и чуждестранни банкноти и монети и такива, които пораждат съмнения, че са неистински или преправени. Предаването се извършва по реда на чл. 26.

Раздел III

Проверка и извършване на експертна оценка на задържани български и чуждестранни банкноти и монети, които пораждат съмнения, че са неистински или преправени

Чл. 28. (1) В срок до 20 работни дни от датата на постъпване в БНБ на български и чуждестранни банкноти и монети, които пораждат съмнения, че са неистински или преправени, БНБ предприема проверка и извършва експертна оценка за установяване дали банкнотите и монетите са неистински или преправени.

(2) За резултата от проверката и експертната оценка на български и чуждестранни банкноти и монети, които пораждат съмнения, че са неистински или преправени, БНБ изготвя протокол за техническа експертиза за истинност.

(3) В случай че при проверката и експертната оценка не може да бъде изразено еднозначно заключение дали чуждестранните банкноти или монети са неистински или преправени, БНБ ги изпраща до съответния емитент за извършване на експертна оценка. За случая писмено се уведомява лице-

то, задържало банкнотите/монетите, което от своя страна информира предявителя.

Чл. 29. Резултатите от извършената проверка и експертната оценка на български и чуждестранни банкноти/монети по чл. 28 са окончателни.

Чл. 30. (1) При изразено желание от предявителя БНБ предоставя на лицето, задържало банкнотите/монетите, екземпляр от протокола за техническа експертиза за истинност.

(2) В случай че предявените за експертна оценка банкноти/монети са истински, БНБ предоставя на лицето, задържало банкнотите/монетите, екземпляр от протокол за техническа експертиза за истинност.

(3) Лицето, задържало банкнотите/монетите, в срок от 3 работни дни от датата на получаване на протокола за техническа експертиза за истинност писмено уведомява предявителя на банкнотите/монетите за заключението от проверката и експертната оценка.

Чл. 31. (1) Българската народна банка задържа, съхранява и унищожавя установените неистински и преправени български и чуждестранни банкноти/монети. Задържаните неистински и преправени български и чуждестранни банкноти/монети не се връщат на предявителя и не се възмездяват.

(2) Българската народна банка възстановява стойността на оценените като истински български банкноти/монети на лицето, задържало банкнотите/монетите, което от своя страна информира предявителя за получаване на тяхната равностойност или заверява сметката на лицето, посочена в приложение № 4.

(3) Българската народна банка връща оценените като истински чуждестранни банкноти/монети на лицето, задържало банкнотите/монетите, което от своя страна информира предявителя за получаване на банкнотите/монетите.

(4) Когато оценените като истински български или чуждестранни банкноти/монети са предадени от органите на досъдебното производство и съдилищата, БНБ ги връща на компетентния орган.

Глава пет

ОТДЕЛЯНЕ НА НЕГОДНИ ЗА НАЛИЧНОПАРИЧНОТО ОБРАЩЕНИЕ БЪЛГАРСКИ БАНКНОТИ И МОНЕТИ

Чл. 32. (1) Българската народна банка, банките и доставчиците на услуги отделят и не предоставят на клиенти негодни за наличнопаричното обращение български банкноти и монети.

(2) Банките и доставчиците на услуги изплащат на клиенти посредством машини за самообслужване, включително терминални устройства АТМ, български банкноти и/или монети, категоризирани посредством машини за сортиране като истински и годни.

(3) Негодните за наличнопаричното обращение български банкноти и монети се отделят посредством машини или от обучени служители на лицата по ал. 1.

Чл. 33. Отделените от банките и доставчиците на услуги негодни за наличнопаричното обращение български банкноти и монети се предават на БНБ по определен от нея рег.

Чл. 34. (Доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Българската народна банка, по определен от нея рег, оказва съдействие на банките и доставчиците на услуги при обучение на служителите, отговорни за отделяне на негодните български банкноти и монети.

Глава шеста

ИЗПОЛЗВАНЕ НА МАШИНИ ЗА СОРТИРАНЕ И МАШИНИ ЗА САМООБСЛУЖВАНЕ

Раздел I

Общи положения

Чл. 35. (1) Банките и доставчиците на услуги обработват банкноти и монети чрез машини за сортиране и машини за самообслужване, преминали тествове на производителя и на БНБ за спазване изискванията на тази наредба.

(2) (Доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Машините за сортиране и машините за самообслужване, които подлежат на тествовите на БНБ по ал. 1, са определени в приложение № 5.

(3) БНБ не извършва тествове на:

1. терминални устройства АТМ;
2. машини за самообслужване, които не идентифицират лицето, използващо машината.

(4) Машина, посредством която се извършва преценка за истинност на евробанкноти или евромонети, следва да е включена в списък, публикуван от Европейската централна банка – за банкнотите, или от Европейската комисия – за монетите.

Чл. 36. (1) Машините за сортиране разделят българските банкноти и монети в категориите, описани в приложение № 6.

(2) Машините за самообслужване разделят българските банкноти и монети в категориите, описани в приложение № 7.

Чл. 37. (1) Банките и доставчиците на услуги осигуряват обучение на своите служители за работа със съответните машини за сортиране и/или машини за самообслужване.

(2) Не се допуска служител на банка или на доставчик на услуги, който не е преминал обучението по ал. 1, да работи със съответната машина за сортиране и/или машина за самообслужване.

Чл. 38. (Доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Банките и доставчиците на услуги със съдействието на производителите или техни представители инсталират на машините за сортиране и машините за самообслужване актуалните, публикувани в списъка по чл. 43, ал. 1, версии на хардуер и/или софтуер за изпълнение на изискванията на стандартите за разпознаване и годност.

Раздел II

Видове тестове на машини за сортиране и машини за самообслужване

Чл. 39. (Доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Българската народна банка, по определен от нея ред, извършва следните видове тестове на машини за сортиране и машини за самообслужване в зависимост от целта на изпитване на машините:

1. (доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) встъпителен тест, който включва тест за разпознаване и/или тест за годност;

2. (доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) контролен тест, който включва тест за разпознаване и/или тест за годност.

Чл. 40. (1) (Изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) С встъпителен тест се установява способността на нов модел машина да категоризира българските банкноти/разменни монети съгласно изискванията на тази наредба и стандартите на БНБ за разпознаване и за годност на български банкноти и разменни монети.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Встъпителният тест се извършва от БНБ след проверка и оценка по техническа документация на функционалните възможности на модела машина.

Чл. 41. (1) С контролен тест се извършва проверка на способността на машина в хода на експлоатацията ѝ да категоризира българските банкноти/разменни монети съгласно изискванията на тази наредба и стандартите на БНБ за разпознаване и за годност на български банкноти и разменни монети.

(2) (Отм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.)

Чл. 41а. (Нов – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) (1) Тест за разпознаване е успешен, ако тестваната машина е разпознала вярно 100% от банкнотите/монетите, включени в използвания тестови комплект от неистински банкноти и/или разменни монети.

(2) Тест за годност е успешен, ако тестваната машина категоризира вярно повече от 80% от банкнотите/монетите, включени в използвания тестови комплект от истински годни и негодни банкноти и/или разменни монети.

Раздел III

Изисквания за извършване на тестове на машини за сортиране и машини за самообслужване

(Загл. изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.)

Чл. 42. (1) (Доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Българската народна банка предоставя при поискване на производителите на машини или техни представители, банките, доставчиците на услуги и сервизните оператори комплекти с истински годни и негодни български банкноти и монети за настройки на машини за сортиране и/или машини за самообслужване.

(2) Българската народна банка уведомява банките и доставчиците на услуги за пускането в обращение на нови емисии български банкноти и разменни монети в определен от нея срок преди пускането в обращение и при поискване предоставя на банки мостри на новите емисии банкноти/разменни монети преди пускането им в обращение за настройки на машини за сортиране и/или машини за самообслужване.

Чл. 43. (1) (Доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Модел машина за сортиране или за самообслужване с актуални версии на хардуер и/или софтуер, преминал успешно тест на БНБ по стандартите за разпознаване и за годност, се публикува в списък на интернет страницата на БНБ.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Банките и доставчиците на услуги използват в дейността си модели машини за сортиране/самообслужване с актуални версии на хардуер и/или софтуер за тях, включени в списъка по ал. 1, без да заявяват допълнително тестване от БНБ.

Чл. 44. (1) (Доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Българската народна банка извършва контролен тест на модел машина за сортиране или за самообслужване, включен в списъка по чл. 43, ал. 1, след всяка актуализация на хардуер и/или софтуер или на всеки две години.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Модел машина за сортиране/самообслужване, включен в списъка по чл. 43, ал. 1, който не е преминал успешно контролен тест на БНБ по реда на чл. 46, се заличава от този списък.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Банките и доставчиците на услуги преустановяват използването на модели машини за сортиране/машини за самообслужване със съответен хардуер и/или софтуер за тях, които са заличени от списъка по ал. 1.

Чл. 45. (1) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) За включване на модел машина за сортиране и/или машина за самообслужване в списъка на интернет страницата на БНБ производителите на машини или техните представители, банките, доставчиците на услуги или сервизните оператори подават в БНБ заявление за извършване на встъпителен

тест, към което прилагат копие от техническата документация на машината, придружена от превод на български език.

(2) Българската народна банка се произнася по заявлението в срок от 20 работни дни от постъпването му, като при необходимост може да изиска допълнителни документи или информация за машината.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Когато към заявлението по ал. 1 е приложена пълната техническа документация, БНБ потвърждава заявените тестове и извършва:

1. тест на машина за сортиране – за проверка на способността на машината да разделя банкнотите и монетите в категориите, посочени в приложение № 6, съгласно стандартите за разпознаване и годност;

2. (изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) тест на машина за самообслужване – за проверка на способността на машината да разделя банкнотите и монетите в категориите, посочени в приложение № 7, съгласно стандарта за разпознаване, а според модела машина – и стандарта за годност.

Чл. 46. (1) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) При неуспешно приключване на извършени в рамките на един календарен месец контролни тестове на три или повече машини за сортиране/самообслужване от определен модел с идентичен хардуер и софтуер, обслужвани от един и същ сервизен оператор, БНБ поставя под наблюдение тези машини за срок не по-дълъг от три месеца. Поставянето под наблюдение се обявява в списъка по чл. 43, ал. 1.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Българската народна банка заличава от списъка по чл. 43, ал. 1 определен модел машина за сортиране/самообслужване, обслужван от съответния сервизен оператор по ал. 1, ако поставените под наблюдение машини не преминат успешно повторен контролен тест в определения по ал. 1 срок.

(3) (Нова – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) При неуспешно приключване на контролен тест на гадена машина за сортиране/самообслужване, обслужвана от определен сервизен оператор, БНБ поставя под наблюдение тази машина за срок от един месец и дава указание на сервизния оператор да отстрани причините, довели до неуспешното приключване на контролния тест. В срока за наблюдение сервизният оператор подава заявление за извършване на повторен контролен тест, който се извършва по определения от БНБ ред. Поставената под наблюдение машина може да се използва след успешно преминаване на повторен контролен тест.

Чл. 47. (1) (Доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Българската народна банка извършва тестове на машини за сортиране и машини за самообслужване с неистински български банкноти/монети по собствено решение или при поискване от производители на машини или техни представители, банки, доставчици на услуги и сервизни оператори.

(2) При извършване на тестове на машина за сортиране или машина за самообслужване с неистински български банкноти или монети всеки тест е валиден само за използваните при теста неистински банкноти/монети.

Чл. 48. Българската народна банка не носи отговорност, когато машина за сортиране/самообслужване, включена в списъка по чл. 43, ал. 1, не категоризира банкноти или монети в категориите, посочени в настоящата наредба.

Глава седма

НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ

Чл. 49. Българската народна банка осъществява наблюдение и контрол за спазване изискванията за банкнотите и монетите в наличнопаричното обръщение, предвидени в Закона за Българската народна банка, в тази наредба и в издадените указания по нейното прилагане.

Чл. 50. (1) Подуправителят на Българската народна банка, ръководещ управление „Емисионно“, утвърждава:

1. Стандарт за разпознаване на български банкноти;
2. Стандарт за разпознаване на български разменни монети;
3. Стандарт за годност на български банкноти;
4. Стандарт за годност на български разменни монети.

(2) Стандартите за разпознаване на български банкноти и разменни монети съдържат информация за технически характеристики и защитни елементи на българските банкноти и разменни монети и се публикуват на интернет страницата на БНБ.

(3) Стандартите за годност на български банкноти и разменни монети съдържат информация за годните български банкноти и разменни монети и изискванията за отделяне на негодни български банкноти и разменни монети посредством машина, включена в списъка по чл. 43, ал. 1, или от обучени служители на лицата по чл. 32, ал. 1.

(4) (Изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Стандартите за годност на български банкноти и разменни монети се предоставят на банките и доставчиците на услуги след всяко актуализиране.

Чл. 51. Банките, доставчиците на услуги, финансовите институции и обменните бюра приемат вътрешни правила за изпълнение на изискванията на тази наредба.

Чл. 52. (1) (Доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Банките и доставчиците на услуги предоставят на БНБ, по определен от нея ред, информация за:

1. (изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) извършваните от тях операции с банкноти и монети;

2. (доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) броя и местонахождението на местата за извършване на дейности и операции с банкноти

и монети (клонове, офиси, касови центрове и др.), както и за броя на служителите, извършващи операции с банкноти и монети;

3. (изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) броя, моделите и местонахождението или промяната на местонахождението на машините за сортиране, машините за самообслужване и обслужващия ги сервизен оператор;

4. вида на използваното средство против кражба на банкноти (мастило), като предоставят мостра от същото;

5. вътрешните си правила по чл. 51, както и за измененията в тях.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Банките предоставят на БНБ информация за сключени от тях споразумения с доставчици на услуги, с които са предоставили на доставчиците на услуги всички или част от дейностите и операцията с банкноти и монети, в срок до 10 работни дни след сключване, изменение или прекратяване на такова споразумение.

(3) (Отм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.)

(4) Подуправителят на БНБ, ръководещ управление „Емисионно“, може да изисква предоставянето и на друга информация извън посочената в ал. 1 и 2.

Чл. 53. (1) (Доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) За осъществяване на контрол за спазване изискванията на настоящата наредба БНБ има право да извършва проверки на място, проверки като „таен клиент“ (без да се идентифицират като проверяващи служители на БНБ в началото на проверката), или документални проверки в банките, доставчиците на услуги, финансовите институции и обменните бюра.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Проверяваните лица по ал. 1 оказват съдействие на проверяващите служители на БНБ за осъществяване на контролните им функции.

Чл. 54. (1) При осъществяване на проверките на място проверяващите служители на БНБ имат право:

1. на свободен достъп в служебните помещения, в които се извършват дейности и операции с банкноти и монети;

2. да изискват документи и да събират сведения;

3. да извършват контролни тестове на машините за сортиране и машините за самообслужване за спазване на стандартите за разпознаване и годност;

4. да изискват предоставянето на вътрешните правила и процедури на проверяваните лица, регламентиращи извършването на дейности и операции с банкноти и монети;

5. да изискват предоставянето на информация за закупени/наети машини за сортиране/самообслужване, както и за извършването на техническо сервизно обслужване на машините и актуализиране на софтуера им;

6. да проверяват за наличието на необходимата квалификация и опит на служителите, извършващи дейности и операции с банкноти и монети;

7. (изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) да изискват от банките и доставчиците на услуги избрани от тях банкноти и монети за извършване на проверка за качество, които подлежат на връщане след приключване на проверките.

(2) (Нова – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) При осъществяване на проверките като „таен клиент“ проверяващите служители на БНБ в качеството си на клиент могат да поискат:

1. извършването на съответните операции с банкноти и монети, които проверяваните лица са задължени да извършват по тази наредба;

2. да бъдат запознати с условията, при които проверяваните лица извършват съответните операции с банкноти и монети;

(3) (Нова – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) При осъществяване на документални проверки проверяващите служители на БНБ имат право:

1. да изискват предоставянето на копия на вътрешните правила и процедури на проверяваните лица, регламентиращи извършването на дейности и операции с банкноти и монети;

2. да изискват предоставянето на документи и/или справки за закупени/наети машини за сортиране/самообслужване, както и за извършването на техническо сервизно обслужване на машините и актуализиране на софтуера им;

3. да изискват предоставянето на документи и/или справки за квалификация и опит на служителите, извършващи дейности и операции с банкноти и монети;

4. да изискват предоставянето на документи и/или справки за извършени контролни тестове на машините за сортиране и машините за самообслужване за спазване на стандартите за разпознаване и годност.

(4) (Предишна ал. 2 – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Всяка проверка, извършена от служители на БНБ по реда на тази глава, приключва с изготвяне на доклад, който съдържа констатации по дейността и препоръки за предприемане на мерки за недопускане на нарушения на Закона за БНБ, настоящата наредба или указанията по нейното прилагане.

(5) (Предишна ал. 3 – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) Констатираните в хода на проверките по тази глава нарушения на Закона за БНБ или настоящата наредба се санкционират по реда на глава десета от Закона за БНБ.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. По смисъла на тази наредба:

1. „Наличнопарично обращение“ е движението на банкноти и монети между лица.

2. „Банкноти и монети, които са законно платежно средство“ са банкнотите и монетите, издадени от съответния емитент, които задължително се приемат за плащания в пълната им номинална стойност без ограничения.

3. „Банка“ е лице по чл. 2, ал. 5 от Закона за кредитните институции.

4. „Финансова институция“ е лице по чл. 3 от Закона за кредитните институции, което в кръга на основната си дейност извършва сделки с банкноти и монети.

5. „Обменно бюро“ е лице, вписано в публичния регистър на лицата, извършващи дейност като обменно бюро, съгласно Наредба № 4 от 2003 г. за условията и реда за вписване в регистъра и изискванията към дейността на обменните бюра.

6. „Доставчик на услуги“ е лице, което извършва по занятие дейности и операции с банкноти и монети, включващи тяхното категоризиране, съхранение, транспортиране и/или разпространение.

7. „Непосредствена замяна“ е замяна, която се извършва в момента на предявяването на повредени български банкноти и монети, чиято оценка за стойност може да бъде определена непосредствено при предявяването.

8. „Отложена замяна“ е замяна, която се извършва в определен срок след предявяването на повредени български банкноти, чиято оценка за стойност не може да бъде определена при предявяването, тъй като изисква използване на специализирани способности и средства.

9. (изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) „Негодна банкнота“ е тази, която е похабена при употребата ѝ в наличнопаричното обращение, вследствие на което е замърсена, захабена, с износен релеф, смачкана, с поставен знак или текст (например рисунки, подписи, надписи и др.), или с избледнели цветове.

10. (изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) „Повредена банкнота“ е тази, която е претърпяла механични и/или физико-химични изменения, различни от получаваните при употребата ѝ в наличнопаричното обращение, вследствие на което е оцветена, с нарушена цялост като перфорирана, пробита, рязана, скъсана, подлепена, с липсващи части, обгорена или със заличени изображения.

11. (изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) „Негодна монета“ е тази, която е претърпяла изменения при употребата ѝ в наличнопаричното обращение, вследствие на което е окислена, оцветена или с износен релеф.

12. (изм. и доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) „Повредена монета“ е тази, която е претърпяла механични и/или физикохимични

изменения, различни от получаваните при употребата ѝ в наличнопаричното обращение, вследствие на което е сплескана, огъната, пробита, рязана, разглобена, с липсващи части, с поставен знак или със заличени изображения.

13. „Двукомпонентна монета“ е монета, която е отсечена върху заготовка, представляваща сглобени части от вътрешен кръг и външен пръстен.

14. (изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) „Преправена банкнота/монета“ е истинска банкнота/монета с преправени изображения, технически характеристики и/или реквизити.

15. „Неистинска банкнота/монета“ е банкнота/монета с обозначена номинална стойност, незаконно изработена и/или неидентична по физико-химични характеристики на банкнотата/монетата, емитирана от съответния емитент.

16. „Банкноти/монети, обект на престъпление“ са банкноти и монети, които са задържани или подлежат на задържане като вещественно доказателство за целите на разследване на извършено престъпление.

17. „Машина за сортиране“ е машина, с която работят служители на банките и доставчиците на услуги, категоризираща българските банкноти/монети в категориите по приложение № 6.

18. „Машина за самообслужване“ е машина, категоризираща банкнотите/монетите в категориите по приложение № 7 при прилагане на стандарта за разпознаване, а при техническа възможност – и на стандарта за годност, която се ползва от клиенти на принципа на самообслужване: а) за внасяне и/или за теглене на български банкноти/монети по/от банкови сметки чрез използване на банкова карта и/или други средства, или б) за обмяна или размяна на банкноти/монети без възможност за проследяване/идентификация на клиента.

19. „Терминално устройство АТМ“ е машина за самообслужване, която се ползва от клиенти за теглене на български банкноти/монети от банкови сметки чрез използване на банкова карта и/или други средства.

20. „Средство против кражба“ е устройство за защита на банкноти, което при посегателство или при неправилно използване се активира и променя цветовете им с химично вещество.

21. „Обучени служители“ са служители на БНБ, банките, доставчиците на услуги, финансовите институции и обменните бюра, които имат:

а) познания за защитните елементи на българските банкноти и монети, посочени в стандарта за разпознаване, както и познания за защитните елементи на чуждестранните банкноти и монети, съгласно информацията, която съответният емитент публично е оповестил;

б) познания за определените в стандарта за годност изисквания за отделяне на негодни за последваща употреба в наличнопаричното обращение български банкноти и монети от годните.

22. „Сервизен оператор“ е търговец – физическо или юридическо лице, осъществяващ по занятие дейност по техническа поддръжка на машини за сортиране или на машини за самообслужване.

23. (нова – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) „Тест за разпознаване“ е тест за оценяване способността на машините да разпознават истинските от неистинските български банкноти и/или разменни монети в съответствие с разпоредбите на тази наредба и стандартите на БНБ за разпознаване на български банкноти и разменни монети.

24. (нова – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) „Тест за годност“ е тест за оценяване способността на машините да отделят годните от негодните български банкноти и/или разменни монети в съответствие с разпоредбите на тази наредба и стандартите на БНБ за годност на български банкноти и разменни монети.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. Тази наредба се издава на основание чл. 27, ал. 8 и чл. 60 от Закона за Българската народна банка, приета е с Решение № 331 от 3.10.2019 г. на Управителния съвет на Българската народна банка и влиза в сила три дни след обнародването ѝ в „Държавен вестник“, с изключение на чл. 8, ал. 2 и 3, които влизат в сила от 1 януари 2020 г.

§ 3. Тази наредба отменя Наредба № 18 на БНБ от 2005 г. за контрол върху качеството на банкнотите и монетите в наличнопаричното обращение (ДВ, бр. 88 от 2005 г.).

§ 4. Подуправителят на Българската народна банка, ръководещ управление „Емисионно“, издава указания по прилагането на тази наредба.

§ 5. Банкните привеждат дейността си в съответствие с изискванията на чл. 8, ал. 2 и 3 от тази наредба в срок до 1 януари 2020 г.

Приложение № 1
(Доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.)

ЗАЯВЛЕНИЕ

за възпроизвеждане на българска банкнота или монета

Долуподписаният (ата)
(трите имена)

с ЕГН/ЛНЧ, л.к./паспорт №, дата на издаване,
с постоянен адрес гр./с., област, п.код,
ул. №/ж.к., бл., вх., ет., ап.,
телефон, електронна поща.....,
подавам това заявление от:
своето име
името на
(име или наименование на лицето)

с адрес гр./с., област, п. код,
ул. №/ж.к., бл., вх., ет., ап.,
телефон, електронна поща.....,
обект на възпроизвеждане банкнота монета
описание на обекта на възпроизвеждане (номинална стойност, година, наименование и т.н.)
.....
вид на възпроизвеждането материален носител електронен вид
тип на копието
посочете материала, от който ще бъде изработено копието
посочете достъпа до електронното копие

обем на възпроизвеждането
цялата банкнота или монета част от банкнота или монета едностранно копие
двустранно копие копия на елементи от оригиналните изображения
едностранно копие, изобразяващо част от лицевата или обратната страна
цел на възпроизвеждането
реклама уложба бижутерия образование
празник информация групи
(посочете целта)

средство на възпроизвеждането
листовка/брошура/гиплянка картичка пощенска марка каталог
вестник/списание/книга телевизия видео/филм интернет
медал/плакет/значка плакат илюстрация доклад/отчет
групи
(посочете средството)

Декларирам, че копието ще се ползва само за обявената цел.

С подписване на заявлението декларирам, че съм запознат с информацията по чл. 13 от Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните), публикувана от Българската народна банка в интернет страницата www.bnb.bg, във връзка с подаването на това заявление.

Дата
.....
(подпис)

отбелязвайте избраното поле със знак X

Приложение № 2

**ПРОТОКОЛ
ЗА ЗАДЪРЖАНЕ НА БАНКНОТИ/МОНЕТИ, КОИТО ПОРАЖДАТ СЪМНЕНИЕ,
ЧЕ СА УМИШЛЕНО ПОВРЕДЕНИ И/ИЛИ СА ОБЕКТ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЕ**

Днес

име и длъжност:

при

клон Адрес: гр.

ул./бул. № сл. тел.

задържа: бр. банкноти бр. монети

които пораждат съмнение, че са умишлено повредени: обект на престъпление:

№	Тип банкноти/ монети	Вид валута	Номинал		Серия и номер	Емисия	Отличителни белези
			цифри	думи			

Банкнотите/монетите са установени:

При обслужването на клиент

с ЕГН/ЛНЧ л.к./паспорт № изд. на

с адрес гр./с. ПК област

ул. №/ж. к. бл. вх. ет. ап.

тел. ел. поща:

В ценна пратка № дата:

получена от: банка, клон, клиент

Кратко описание на състоянието на банкнотите/монетите. Особени белези:

ЗАДЪРЖАЛ БАНКНОТИТЕ/МОНЕТИТЕ: ПРЕДЯВИТЕЛ:

Приложение № 3
(Изм. и доп. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.)

ЗАЯВЛЕНИЕ
за предявяване на повредени български банкноти за отложена
замяна

I. Физическо лице:

Долуподписаният (ата)
с ЕГН/ЛНЧ, л.к./паспорт №, дата на издаване,
с настоящ адрес гр./с., област,
п. код, ж.к./ул. №, бл., вх. №, ет.,
ап., телефон, електронна поща

II. Юридическо лице:

. БУЛСТАТ/ЕИК
представител
длъжност, с ЕГН/ЛНЧ
л.к./паспорт №, дата на издаване, с адрес за кореспонденция гр./с.
., област,
п. код, ж.к./ул. №
бл., вх., ет., ап., телефон, електронна поща
.

III. Предявявам повредени банкноти от: свое име и за своя сметка

името и за сметка на
с настоящ адрес гр./с., област,
п. код, ж.к./ул. №,
бл., вх., ет., ап., телефон, електронна поща
.

IV. Обстоятелства, при които са повредени банкнотите:
.

V. Приложени документи:
.

VI. Стойността на заменените банкноти след приспадане на дължимите такси да бъде:

- изплатена в наличност на каса на БНБ в гр. София
 пребедена в полза на
IBAN/BG/
банков код
при банка
клон
 пощенски паричен превод (като разходите са за сметка на предявителя)
 желая да получа протокол за оценка

(отбелязвайте избраното поле със знак X)

С подписване на заявлението декларирам, че съм запознат с информацията по чл. 13 от Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните), публикувана от Българската народна банка в интернет страницата www.bnb.bg, във връзка с подаването на това заявление.

Дата

.
(подпис)

Указания за попълване на заявлението

В т. I се попълват данни за лицето, което предявява повредени банкноти за отложена замяна от свое име и за своя сметка. В този случай в т. III се отбелязва полето *свое име и за своя сметка*.

Когато се предявяват повредени банкноти от името и за сметка на друго лице, то в т. I се попълват данни за лицето, което е упълномощено да извърши това. В този случай в т. III се отбелязва полето *името и за сметка на* и се попълват данните за упълномощителя, от чието име се предявяват банкнотите за отложена замяна.

Под „настоящ адрес“ се разбира адресът, на който лицето е регистрирано по местоживеене към момента на подаване на заявлението и на който получава своята кореспонденция. Настоящият адрес може да не съвпада с постоянния адрес на лицето, посочен в документа му за самоличност.

В т. II се попълват данните за юридическото лице, когато повредените банкноти се предявяват от името и за сметка на това юридическо лице, както и се попълват данните за оправомощения представител на юридическото лице. В този случай т. I не се попълва, както и в т. III в полето *името и за сметка на* се вписва само наименованието на юридическото лице.

В т. IV се описват обстоятелствата, при които са били повредени банкнотите.

В т. V се описват всички документи, които се прилагат към заявлението (нотариално заверено изрично пълномощно, когато повредените банкноти се предявяват от името и за сметка на друго лице; документ от общински съвет, кметство, орган на МВР или друг компетентен орган за причините и обстоятелствата, при които е станало повреждането, ако е възможно такъв да бъде издаден, като за български банкноти, повредени в резултат на активирани средства против кражба, задължително се предоставя документ, издаден от компетентните органи, относно причините и обстоятелствата, при които са активирани съответните средства против кражба; документ от компетентен орган, указващ причините и обстоятелствата за повреждане на банкнотите, когато същите са повредени в резултат на третиране с вещества при провеждане на процесуално-следствени действия).

В т. VI се отбелязва избраното поле със знак X, като по този начин предявителят или упълномощеното лице обозначава начина, по който желае да получи стойността на заменените банкноти. При отбелязване на полето *преведена в полза на* (титуляр на сметката) IBAN/ BG/....., банков код при банка, клон данните за титуляр на сметката трябва да съответстват на попълнените в т. I или в т. III данни за лицето, от чието име и за чиято сметка се предявяват повредените банкноти.

Забележка. При предявяване на повредени български банкноти за отложена замяна същите следва да се опаковат в отделен пакет (плик), защитаващ съдържанието му от допълнителни физически и химически въздействия, и заедно с придружаващите документи (заявление и документите, описани в т. V от заявлението) се поставят в общ пакет (плик). Общият пакет (плик) се адресира, както следва: Комисия за оценка за стойност на повредени български банкноти, Касов център на БНБ, ул. „Михаил Тенев“ № 10, 1784 София.

Общият пакет (плик) може да бъде предявен на каса, определена от БНБ, в София или чрез пощенска пратка с обратна разписка, или по куриер.

Приложение № 4

**ПРОТОКОЛ
ЗА ЗАДЪРЖАНЕ НА БАНКОТИ/МОНЕТИ, КОИТО ПОРАЖДАТ СЪМНЕНИЕ,
ЧЕ СА НЕИСТИНСКИ ИЛИ ПРЕПРАВЕНИ**

Днес име и длъжност: при клон Адрес: гр. ул./бул. № сл. тел. задържа: бр. банкноти бр. монети

които пораждат съмнение, че са неистински или преправени:

№	Тип банкноти/ монети	Вид валута	Номинал		Серия и номер	Емисия	Отличителни белези
			цифри	думи			

Банкнотите/монетите са установени:

 При обслужването на клиент с ЕГН/ЛНЧ л.к./паспорт № изд. на с адрес гр./с. ПК област ул. №/ж. к. бл. вх. ет. ап. тел. ел. поща: В ценна пратка № дата: получена от: банка, клон, клиент В машина модел №

Банкнотите/монетите, пораждащи съмнение за истинност са придобити при следните обстоятелства:

ЗАДЪРЖАЛ

БАНКНОТИТЕ/МОНЕТИТЕ: ПРЕДЯВИТЕЛ: Желая да получа екземпляр от протокола за техническа експертиза за истинност, изготвен от БНБ.В случай, че експертизата на БНБ установи, че задържаните банкноти/монети са истински, моля със сумата да се завери следната банкова сметка: ПРЕДЯВИТЕЛ:

Приложение № 5

Класификация на машините за сортиране и машините за самообслужване, които подлежат на тестове от БНБ

I. Машини за сортиране, с които работят служителите на банките и доставчиците на услуги:

1. Банкнотосортиращи машини са машини, които отделят банкноти/монети, които не са разпознати като истински, и разделят банкнотите/монетите на годни и негодни.

2. Автоматизирани касиерски системи са машини, които отделят и задържат банкноти/монети, които не са разпознати като истински, и разделят и съхраняват банкнотите/монетите на годни и негодни. Тези машини позволяват на служителите да изплащат банкноти/монети, които са внесени от клиенти при предходни трансакции.

II. Машини за самообслужване:

1. Машини за обработка на пари в брой за последваща употреба са машини, които позволяват на клиентите да внасят и/или теглят пари в брой по/от банковите си сметки с използване на банкова карта и/или други средства. Те проверяват банкнотите/монетите за истинност и годност и идентифицират титуляря на сметката. Тези машини изплащат банкноти/монети, внесени от клиенти при предходни трансакции.

2. Комбинирани машини за внасяне на пари в брой са машини, които позволяват на клиентите да внасят и/или теглят пари в брой по/от банковите си сметки с използване на банкова карта и/или други средства. Те проверяват банкнотите/монетите за истинност и годност и идентифицират титуляря на сметката. Тези машини изплащат банкноти/монети, заредени от служителите на банки и доставчиците на услуги, а не изплащат банкноти/монети, внесени от клиенти при предходни трансакции.

3. Машини за внасяне на пари в брой са машини, които позволяват на клиентите да внасят пари в брой по банковите си сметки с използване на банкова карта или и/или други средства. Те проверяват банкнотите/монетите за истинност и годност и идентифицират титуляря на сметката. Тези машини не изплащат банкноти/монети.

Машины за сортиране

I. Машините за сортиране разделят българските банкноти в следните категории:

1. категория А – не е разпозната или не е банкнота – погрешно или неразпознато изображение или размер (широчина, дължина и дебелина) на банкнотата, големи прегъвания или липсващи части от банкнотата, надраскана банкнота, банкнотата е различна от предвидените за сортиране и др.;

2. категория Б – поражда съмнения, че е неистинска или преправена – изображението и размерът (широчина, дължина и дебелина) на банкнотата са разпознати, но един или повече от защитните елементи липсват или отчетеното показание е извън стандарта за разпознаване;

3. категория В – идентифицирана е като истинска и годна за обращение – изображението, размерът (широчина, дължина и дебелина) и защитните елементи на банкнотата съответстват на стандарта за разпознаване и физическото състояние на банкнотата удовлетворява стандарта за годност;

4. категория Г – идентифицирана е като истинска, но негодна за обращение – изображението, размерът (широчина, дължина и дебелина) и защитните елементи на банкнотата съответстват на стандарта за разпознаване, но физическото състояние на банкнотата не удовлетворява стандарта за годност.

II. Машините за сортиране разделят българските монети в следните категории:

1. категория А – не е разпозната или не е монета – погрешно или неразпознато изображение, размер (диаметър и дебелина) или тегло на монетата, отчетената електропроводимост и/или електромагнитна проникваемост на монетата е извън допустимите норми, монетата е различна от предвидените за сортиране и др.;

2. категория Б – поражда съмнения, че е неистинска или преправена – изображението, размерът (диаметър и дебелина) и теглото на монетата са разпознати, но отчетените показания за един или повече от техническите параметри на монетата липсват или са извън стандарта за разпознаване;

3. категория В – идентифицирана е като истинска и годна за обращение – изображението, размерът (диаметър и дебелина), теглото и другите технически параметри на монетата съответстват на стандарта за разпознаване и физическото състояние на монетата удовлетворява стандарта за годност;

4. категория Г – идентифицирана е като истинска, но негодна за обращение – изображението, размерът (диаметър и дебелина), теглото и другите технически параметри на монетата съответстват на стандарта за разпознаване, но физическото състояние на монетата не удовлетворява стандарта за годност.

Приложение № 7
(Изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.)

Машини за самообслужване

I. Машините за самообслужване разделят българските банкноти в следните категории:

1. категория А – не е разпозната или не е банкнота – погрешно или неразпознато изображение или размер (широчина, дължина и дебелина) на банкнотата, големи прегъвания или липсващи части от банкнотата, надраскана банкнота, банкнотата е различна от предвидените за самообслужване и др.;

2. категория Б – поражда съмнения, че е неистинска или преправена – изображението и размерът (широчина, дължина и дебелина) на банкнотата са разпознати, но един или повече от защитните елементи липсват или отчетеното показание е извън стандарта за разпознаване;

3. (изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) категория В – не е разпозната като истинска – изображението и размерът (широчина, дължина и дебелина) на банкнотата са разпознати, но не всички показания за защитните елементи на банкнотата са отчетени или разпознати поради състоянието ѝ или показанието е извън стандарта за разпознаване; в повечето случаи се касае за повредени или замърсени банкноти;

4. категория Г – идентифицирана е като истинска – изображението и размерът (широчина, дължина и дебелина) и защитните елементи на банкнотата съответстват на стандарта за разпознаване:

а) подкатегория Г1 – идентифицирана е като истинска и годна за обращение – изображението и размерът (широчина, дължина и дебелина) и защитните елементи на банкнотата съответстват на стандарта за разпознаване и състоянието на банкнотата удовлетворява стандарта за годност;

б) подкатегория Г2 – идентифицирана е като истинска, но негодна за обращение – изображението и размерът (широчина, дължина и дебелина) и защитните елементи на банкнотата съответстват на стандарта за разпознаване, но състоянието на банкнотата не удовлетворява стандарта за годност.

II. Машините за самообслужване разделят българските монети в следните категории:

1. категория А – не е разпозната или не е монета – погрешно или неразпознато изображение, размер (диаметър и дебелина) или тегло на монетата, отчетената електропроводимост и електромагнитна проникваемост на монетата е извън допустимите норми, монетата е различна от предвидените за самообслужване и др.;

2. категория Б – поражда съмнения, че е неистинска или преправена – изображението, размерът (диаметър и дебелина) и теглото на монетата са раз-

познати, но отчетените показания за един или повече от техническите параметри на монетата липсват или са извън стандарта за разпознаване;

3. (изм. – ДВ, бр. 91 от 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) категория В – не е разпозната като истинска – изображението, размерът (диаметър и дебелина) и теглото на монетата са разпознати, но не всички показания за техническите параметри на монетата са отчетени или разпознати поради състоянието ѝ или показанието е извън стандарта за разпознаване; в повечето случаи се касае за повредени или замърсени монети;

4. категория Г – идентифицирана е като истинска – изображението, размерът (диаметър и дебелина), теглото на монетата и другите технически параметри на монетата съответстват на стандарта за разпознаване:

а) подкатегория Г1 – идентифицирана е като истинска и годна за обращение – изображението, размерът (диаметър и дебелина), теглото на монетата и другите технически параметри на монетата съответстват на стандарта за разпознаване и състоянието на монетата удовлетворява стандарта за годност;

б) подкатегория Г2 – идентифицирана е като истинска, но негодна за обращение – изображението, размерът (диаметър и дебелина), теглото и другите технически параметри на монетата съответстват на стандарта за разпознаване, но състоянието на монетата не удовлетворява стандарта за годност.

III. Машините за самообслужване може да не разделят сортираните в категория Г банкноти и монети в подкатегории Г1 и Г2.

НАРЕДБА

за изменение и допълнение на наредба № 18 от 3 октомври 2019 г. за контрол върху качеството на банкнотите и монетите в наличнопаричното обращение

(Обн. – ДВ, бр. 91 от 15 ноември 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.)

.....

Заключителни разпоредби

§ 33. Тази наредба се издава на основание чл. 27, ал. 8 и чл. 60 от Закона за Българската народна банка, приета е с Решение № 373 от 28 октомври 2022 г. на Управителния съвет на Българската народна банка и влиза в сила от 1 януари 2023 г.